Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 16. januára 2014*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Smernica 2004/38/ES — Právo občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov — Právo štátneho príslušníka tretieho štátu, ktorý je priamym potomkom osoby s právom na pobyt v členskom štáte, na pobyt v tomto členskom štáte — Pojem ‚závislá' osoba"

Vo veci C-423/12,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Švédsko) z 12. septembra 2012 a doručený Súdnemu dvoru 17. septembra 2012, ktorý súvisí s konaním:

Flora May Reyes

proti

Migrationsverket,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory L. Bay Larsen, podpredseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu sudcu štvrtej komory, sudcovia M. Safjan, J. Malenovský a A. Prechal (spravodajkyňa),

generálny advokát: P. Mengozzi,

tajomník: V. Tourrès, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 4. septembra 2013,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— F. M. Reyes, v zastúpení: S. Hansson, advokat, a T. Fraenkel,

— švédska vláda, v zastúpení: A. Falk a H. Karlsson, splnomocnené zástupkyne,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

— holandská vláda, v zastúpení: M. Bulterman a C. Wissels, splnomocnené zástupkyne,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: J. Beeko, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci G. Facenna, barrister,

* Jazyk konania: švédčina.

— Európska komisia, v zastúpení: C. Tufvesson a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 6. novembra 2013,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 bodu 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani Reyesovou, filipínskou štátnou príslušníčkou, a Migrationsverket (prisťahovalecký úrad) v súvislosti so zamietnutím jej žiadosti o vydanie povolenia na pobyt vo Švédsku.

Právny rámec

Právo Únie

3 V odôvodnení 5 smernice 2004/38 sa uvádza:

„Právo všetkých občanov Únie voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov by sa malo, ak sa má uplatňovať podľa objektívnych podmienok slobody a dôstojnosti, udeliť tiež ich rodinným príslušníkom bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť…“

4 Podľa odôvodnenia 28 tejto smernice:

„Aby sa predišlo zneužívaniu práv alebo podvodu…, členské štáty by mali mať možnosť, aby prijali potrebné opatrenia“.

5 Článok 2 uvedenej smernice nazvaný „Vymedzenie pojmov“ stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

1) ‚Občan Únie‘ znamená akákoľvek osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu;

2) ‚Rodinný príslušník‘ znamená:

…

c) priami potomkovia, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými [závislými – *neoficiálny preklad*] osobami a takéto osoby manželského partnera alebo partnera…

…“

6 Článok 7 tej istej smernice nazvaný „Právo pobytu na viac ako tri mesiace“ stanovuje:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

…

b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte…

…

2. Právo pobytu stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1 [bode b)].

…“

7 Podľa článku 23 smernice 2004/38 nazvaného „Príbuzné práva“:

„Bez ohľadu na štátnu príslušnosť majú rodinní príslušníci občana Únie, ktorí majú právo pobytu alebo právo trvalého pobytu v členskom štáte, nárok, aby sa tam zamestnali, alebo vykonávali samostatne zárobkovú činnosť.“

Švédske právo

8 Cieľom zmien a doplnení zákona (2005:716) o cudzincoch [utlänningslagen (2005:716)] a vyhlášky (2006:97) o cudzincoch [utlänningsförordningen (2006:97)], ktoré nadobudli účinnosť 30. apríla 2006, bolo prebratie smernice 2004/38 do vnútroštátneho práva. Takto prijaté ustanovenia v podstate zodpovedajú ustanoveniam tejto smernice.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

9 Pani Reyes, narodená v roku 1987, filipínska štátna príslušníčka, bola vo veku troch rokov spolu so svojimi dvomi sestrami zverená svojej starej matke z matkinej strany, pretože jej matka sa usadila v Nemecku, aby tam pracovala a podporovala potreby svojej rodiny, ktorá zostala na Filipínach. Matka pani Reyes získala nemecké štátne občianstvo.

10 Pani Reyes bola počas celého svojho detstva a dospievania vychovávaná svojou starou matkou z matkinej strany. Predtým, ako prišla do Švédska, žila štyri roky v Manile (Filipíny) so svojou staršou sestrou, ktorá medzičasom zomrela. Vo veku 17 až 23 rokov študovala dva roky na strednej škole a štyri roky na vysokej škole. Po štúdiu zahŕňajúcom stáže získala kvalifikáciu pomocnej ošetrovateľky. Po vykonaní skúšok pomáhala svojej sestre starať sa o jej deti. Matka pani Reyes neprestala udržiavať úzke vzťahy so svojimi rodinnými príslušníkmi na Filipínach tak, že im každý mesiac posielala peniaze na podporu ich potrieb a financovanie ich štúdií a každý rok ich navštevovala. Pani Reyes nikdy nemala pracovné miesto a nepožiadala filipínske orgány o žiadne dávky sociálnej pomoci.

11 V decembri 2009 sa matka pani Reyes presťahovala do Švédska, aby tam žila v spoločnej domácnosti s nórskym štátnym príslušníkom, ktorý mal bydlisko v tomto členskom štáte. Za tohto nórskeho štátneho príslušníka sa vydala v lete roku 2011. Tento muž, ktorý má k dispozícii finančné prostriedky

zo starobného dôchodku, od roku 2009 pravidelne posiela peniaze pani Reyes, ako aj ostatným rodinným príslušníkom svojej manželky, žijúcim na Filipínach. Matka pani Reyes od svojho príchodu do Švédska nepracuje a žije zo starobného dôchodku svojho manžela.

12 Dňa 13. marca 2011 pani Reyes vstúpila do schengenského priestoru. Dňa 29. marca 2011 požiadala o povolenie na pobyt vo Švédsku ako rodinný príslušník svojej matky a jej nórskeho partnera, o ktorých tvrdila, že je od nich závislá.

13 Dňa 11. mája 2011 Migrationsverket zamietol túto žiadosť z dôvodu, že pani Reyes nepreukázala, že sumy, ktoré jej nepochybne jej matka a partner jej matky posielali, slúžili na uspokojenie jej základných potrieb vo forme ubytovania, stravovania a prístupu k zdravotnej starostlivosti na Filipínach. Rovnako podľa neho nepreukázala, akým spôsobom mohol systém sociálneho poistenia a sociálneho zabezpečenia jej krajiny pôvodu pokryť osoby v jej situácii. Naopak preukázala, že vo svojej krajine pôvodu získala diplom a že tam absolvovala stáže. Okrem toho sa na ňu hľadelo tak, že počas detstva a dospievania bola závislá od svojej starej matky z matkinej strany. Migrationsverket preto usúdil, že nepreukázala, že je závislá od svojich rodinných príslušníkov vo Švédsku.

14 Pani Reyes napadla rozhodnutie Migrationsverket o zamietnutí na förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen (Správny súd v Göteborgu rozhodujúci v prvom stupni o veciach v oblasti prisťahovalectva), ktorý žalobu zamietol. Tento súd nespochybnil skutočnosť, že základné potreby žalobkyne vo veci samej zabezpečovali jej matka a otčim. Sociálna situácia pani Reyes však nebola posúdená tak, že by pani Reyes nemohla napĺňať svoje základné potreby vo svojej krajine pôvodu bez hmotnej pomoci svojej matky a otčima. Tento súd v rámci svojho posúdenia konštatoval, že pani Reyes je mladá, študovala a žila v Manile, má vysokoškolský diplom a jej rodinní príslušníci žijú na Filipínach. Samotná okolnosť, že matka a otčim pani Reyes sa zaviazali podporovať jej potreby, podľa neho nepreukazuje vzťah závislosti, z ktorého by vyplývalo právo dotknutej osoby na pobyt vo Švédsku.

15 Pani Reyes podala proti rozsudku förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen odvolanie na Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Správny odvolací súd v Štokholme rozhodujúci o veciach v oblasti prisťahovalectva). Tvrdí, že hoci absolvovala štúdium, na Filipínach, kde je obrovská nezamestnanosť, si nenašla zamestnanie. Podľa nej by jej matka a otčim neposielali také veľké sumy peňazí s takou pravidelnosťou, ak by neboli nevyhnutné na zabezpečenie prežitia rodiny v jej krajine pôvodu.

16 Vnútroštátny súd konštatuje, že účastníci sporu vo veci samej majú odlišné názory na výklad podmienky týkajúcej sa „závislosti“, uvedenej v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38. V tejto súvislosti odkazuje na rozsudky z 18. júna 1987, Lebon (316/85, Zb. s. 2811), a z 9. januára 2007, Jia (C-1/05, Zb. s. I-1), a kladie si otázku, či je možné pri posudzovaní schopnosti osoby uspokojovať svoje základné potreby zohľadniť skutočnosť, že táto osoba má možnosť uspokojovať ich výkonom zárobkovej činnosti.

17 Okrem toho si vnútroštátny súd kladie otázku o vplyve úmyslu pani Reyes pracovať v hostiteľskom členskom štáte na posúdenie pojmu „závislý rodinný príslušník“ v zmysle uvedenej smernice. Podľa tohto súdu totiž výkon zárobkovej činnosti spôsobuje zánik práva na pobyt na základe uvedeného dôvodu, pretože s príjmom zo zamestnania závislosť zaniká.

18 Za týchto okolností Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 2 bod 2 písm. c) smernice [2004/38] vykladať v tom zmysle, že členský štát môže za určitých podmienok vyžadovať, aby priamy potomok vo veku [21] alebo viac rokov musel na to, aby sa mohol považovať za závislého, a teda aby sa na neho vzťahovala definícia ‚rodinného

príslušníka‘ podľa uvedeného ustanovenia, preukázať, že sa neúspešne pokúšal nájsť si prácu alebo získať podporu na uspokojenie svojich potrieb od orgánov svojej krajiny pôvodu a/alebo sa inak snažil zabezpečiť svoje živobytie?

2. Má pri výklade podmienky ‚závislosti‘ stanovenej v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38 význam skutočnosť, že rodinný príslušník sa vzhľadom na osobné okolnosti, akými sú jeho vek, vzdelanie a zdravotný stav, považuje za osobu, ktorá má reálnu šancu nájsť si prácu a okrem toho má v úmysle pracovať v dotknutom členskom štáte, čo by mohlo znamenať, že podmienky na to, aby sa považoval za závislého rodinného príslušníka (podľa uvedeného ustanovenia), už nie sú splnené?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

19 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 vykladať v tom zmysle, že umožňuje členskému štátu za podmienok, aké sú vo veci samej, požadovať, aby priamy potomok vo veku 21 alebo viac rokov musel na to, aby sa mohol považovať za závislého, a teda aby sa na neho vzťahovala definícia „rodinného príslušníka“ podľa uvedeného ustanovenia, preukázať, že sa bezúspešne pokúšal nájsť si prácu alebo získať podporu na uspokojenie svojich potrieb od orgánov svojej krajiny pôvodu a/alebo sa inak snažil zabezpečiť svoje živobytie.

20 V tejto súvislosti treba uviesť, že na to, aby sa priamy potomok občana Únie vo veku 21 alebo viac rokov mohol považovať za „závislého“ od tohto občana v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38, musí byť preukázaná existencia skutočnej závislosti (pozri v tomto zmysle rozsudok Jia, už citovaný, bod 42).

21 Táto závislosť vyplýva zo skutkovej situácie, ktorú charakterizuje okolnosť, že hmotnú podporu rodinného príslušníka zabezpečuje občan Únie, ktorý využil slobodu pohybu, alebo jeho manžel (pozri v tomto zmysle rozsudok Jia, už citovaný, bod 35).

22 Hostiteľský členský štát musí s cieľom určiť existenciu takejto závislosti posúdiť, či priamy potomok občana Únie vo veku 21 alebo viac rokov vzhľadom na svoje ekonomické a sociálne podmienky neuspokojuje svoje základné potreby. Potreba hmotnej podpory musí existovať v štáte pôvodu takéhoto potomka alebo v štáte, v ktorom má tento potomok pobyt, v čase, keď žiada o to, aby sa mohol pripojiť k uvedenému občanovi (pozri v tomto zmysle rozsudok Jia, už citovaný, bod 37).

23 Naopak nie je potrebné určiť dôvody tejto závislosti, a teda dôvody, pre ktoré dotknutá osoba využíva túto podporu. Tento výklad vyžaduje najmä zásada, podľa ktorej sa ustanovenia, ktoré tak ako smernica 2004/38 zakotvujú slobodu pohybu občanov Únie, čo patrí medzi základy Únie, majú vykladať široko (pozri v tomto zmysle rozsudok Jia, už citovaný, bod 36 a citovanú judikatúru).

24 Skutočnosť, že za okolností ako vo veci samej občan Únie počas významného obdobia pravidelne zasiela tomuto potomkovi sumu peňazí, ktorú tento potomok potrebuje na uspokojovanie svojich základných potrieb v štáte pôvodu, je spôsobilá preukázať, že existuje situácia reálnej závislosti tohto potomka vo vzťahu k uvedenému občanovi.

25 Za týchto okolností nie je možné od uvedenému potomka vyžadovať, aby navyše preukázal, že sa neúspešne pokúšal nájsť si prácu alebo získať podporu na uspokojenie svojich potrieb od orgánov svojej krajiny pôvodu a/alebo sa inak snažil zabezpečiť svoje živobytie.

26 Požiadavka takéhoto dodatočného preukázania, ktorú v praxi nemožno ľahko splniť, ako uviedol generálny advokát v bode 60 svojich návrhov, je spôsobilá nadmerne sťažiť možnosť tohto potomka využiť právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, hoci okolnosti opísané v bode 24 tohto rozsudku už sú spôsobilé preukázať existenciu skutočnej závislosti. Z tohto dôvodu je možné, že táto požiadavka by zbavila článok 2 bod 2 písm. c) a článok 7 smernice 2004/38 ich potrebného účinku.

27 Napokon nie je vylúčené, že uvedená požiadavka prinúti dotknutého potomka vykonať úkony, akými sú napríklad pokusy o získanie rôznych potvrdení, že nenašiel žiadnu prácu a že nezískal žiadne sociálne dávky, ktoré sú ešte komplikovanejšie ako úkon spočívajúci v získaní dokumentu príslušného orgánu štátu pôvodu alebo pobytu potvrdzujúceho existenciu závislosti. Súdny dvor pritom už rozhodol, že takýto dokument nemôže predstavovať podmienku vydania povolenia na pobyt (rozsudok Jia, už citovaný, bod 42).

28 Na prvú otázku teda treba dopovedať, že článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 sa má vykladať v tom zmysle, že za okolností ako vo veci samej neumožňuje členskému štátu vyžadovať, aby priamy potomok vo veku 21 alebo viac rokov musel na to, aby sa mohol považovať za závislého, a teda aby sa na neho vzťahovala definícia „rodinného príslušníka“ podľa uvedeného ustanovenia, preukázať, že sa neúspešne pokúšal nájsť si prácu alebo získať podporu na uspokojenie svojich potrieb od orgánov krajiny svojho pôvodu a/alebo sa inak snažil zabezpečiť si živobytie.

O druhej otázke

29 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 vykladať tak, že skutočnosť, že rodinný príslušník sa vzhľadom na osobné okolnosti, akými sú jeho vek, vzdelanie a zdravotný stav, považuje za osobu, ktorá má reálnu šancu nájsť si prácu a okrem toho má v úmysle pracovať v hostiteľskom členskom štáte, význam pri výklade podmienky „závislosti“ stanovenej v tomto ustanovení.

30 V tejto súvislosti treba uviesť, že situácia závislosti musí existovať v štáte pobytu dotknutého rodinného príslušníka v čase, keď žiada o to, aby sa mohol pripojiť k občanovi Únie, na ktorom je závislý (pozri v tomto zmysle rozsudky Jia, už citovaný, bod 37, a z 5. septembra 2012, Rahman a i., C-83/11, bod 33).

31 Z toho vyplýva, že ako v podstate tvrdili všetky dotknuté subjekty, ktoré predložili pripomienky Súdnemu dvoru, eventuálna perspektíva získať prácu v hostiteľskom členskom štáte, ktorá by prípadne osobe vo veku 21 alebo viac rokov, ktorá je priamym potomkom občana Únie, umožnila, aby už na tomto občanovi nebol závislý po tom, čo získa povolenie na pobyt, nemá význam pri výklade podmienky „závislosti“ uvedenej v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38.

32 Ďalej, ako správne tvrdila Európska komisia, opačné riešenie by v praxi uvedenému potomkovi zakázalo hľadať si prácu v hostiteľskom členskom štáte a z tohto dôvodu by zasahovalo do článku 23 tejto smernice, ktorý výslovne povoľuje takémuto potomkovi, pokiaľ má právo na pobyt, začať zárobkovú činnosť ako zamestnanec alebo ako samostatne zárobkovo činná osoba (pozri analogicky rozsudok Lebon, už citovaný, bod 20).

33 Preto treba na druhú otázku odpovedať, že článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 sa má vykladať tak, že skutočnosť, že rodinný príslušník sa vzhľadom na osobné okolnosti, akými sú jeho vek, vzdelanie a zdravotný stav, považuje za osobu, ktorá má reálnu šancu nájsť si prácu a okrem toho má v úmysle pracovať v hostiteľskom členskom štáte, nemá význam pri výklade podmienky „závislosti“ stanovenej v tomto ustanovení.

O trovách

34 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 2 bod 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, sa má vykladať v tom zmysle, že za okolností ako vo veci samej neumožňuje členskému štátu vyžadovať, aby priamy potomok vo veku 21 alebo viac rokov musel na to, aby sa mohol považovať za závislého, a teda aby sa na neho vzťahovala definícia „rodinného príslušníka“ podľa uvedeného ustanovenia, preukázať, že sa neúspešne pokúšal nájsť si prácu alebo získať podporu na uspokojenie svojich potrieb od orgánov krajiny svojho pôvodu a/alebo sa inak snažil zabezpečiť si živobytie.**

2. **Článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 sa má vykladať tak, že skutočnosť, že rodinný príslušník sa vzhľadom na osobné okolnosti, akými sú jeho vek, vzdelanie a zdravotný stav, považuje za osobu, ktorá má reálnu šancu nájsť si prácu a okrem toho má v úmysle pracovať v hostiteľskom členskom štáte, nemá význam pri výklade podmienky „závislosti“ stanovenej v tomto ustanovení.**

Podpisy